

Rok wydania XXV

ZNAD WILII

SĄSIEDZI: W CZORAJ · DZISIAJ · JUTRO
POLACY NA LITWIE · WSPÓŁPRACA
NAUKA · SZTUKA · LITERATURA

kwartalnik · Wilno · 2013.2(54)

na Litwie kościoła pw. bł. Jana Pawła II podjął kardynał Audrys Juozas Bačkis. Przy kościele powstanie centrum Caritasu i sala katechetyczna, nowa parafia będzie liczyła 30-40 tys. wiernych. Wynikło jednak zamieszanie w sprawie samego projektu, który zastąpił istniejący od 2007.

- Antypolskie i antysemityczne ulotki w połowie kwietnia pojawiały się w skrzynkach pocztowych mieszkańców Solecznik.

- 23 kwietnia w Katedrze Wileńskiej odbył się ingres nowego ordynariusza archikatedry, abpa Gintarasa Grušasa. W homilii metropolita mówił po litewsku i angielsku, a po polsku powiedział: *Wychowałem się w rodzinie emigrantów, dlatego rozumiem troskę o własną kulturę i język oraz lojalność i miłość do kraju zamieszkania. Tylko Chrystus w tym pomaga i jako Pasterz nas prowadzi ku jedności. Zapraszam wiernych archidiecezji, jako członków jednego Ludu Bożego, do wspólnego kroczenia ku Chrystusowi.*

- Mieszkaniec Priekule z rej. kłajpedzkiego, który na portalu www.lrytas.lt pod artykułem *Na wybrzeżu szalejący polscy kibice zapłacili grzywny i wyjechali na mecz* napisał komentarz, nawołujący do przemocy fizycznej na tle narodowościowym, został ukarany przez miejscowy sąd upomnieniem, gdyż wyraził skruchę. Sąd w Jurborku (Jurbarkas) innego Litwina za obraźliwy komentarz w Internecie skierował pod nadzór kuratora na okres jednego roku. W przypadku zaś wilnianina śledztwo umorzono, stosując środek zapobiegawczy – zobowiązanie do niewyjeżdżania z kraju. W wyniku interwencji Europejskiej Fundacji Praw Człowieka (EFHR) w ciągu kilkunastu miesięcy za skrajny szowinizm ukarano na Litwie 15 osób. Niestety, w portalu alfa.lt pod koniec kwietnia i na początku maja ukazały się wobec Polaków i Polski komentarze, jakie w cywilizowanym świecie trudno cytować.

- 22 kwietnia „Gazeta Wyborcza” podała, że pochodzący z Litwy strażnik obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau 93-letni Hans Lipschis może stanąć przed sądem. Wydalony z USA i mieszkający w Niemczech b. esesman przyznał, że pracował tam w kuchni. Gazeta napisała, że Litwa obchodzi dni pamięci Holocaustu, przypomina o 830 Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, wypłaca odszkodowania za mienie żydowskie, ale kolaboracja i problem antysemityzmu rzadko pojawiają się w publicznej debacie. Co roku z okazji Dnia Odrodzenia Niepodległości Litwy maszerują m.in. neonaziści z symbolami SS, a sąd w Kłajpedzie uznał, że swastykę można eksponować publicznie, ponieważ stanowi ona dziedzictwo historyczne Litwy.

- 23 kwietnia posłowie poparli w pierwszym czytaniu projekt rezolucji, zakładający możliwość wznowienia negocjacji litewskiego rządu z UE w zakresie przedłużenia zakazu sprzedaży ziemi rolnej obcokrajowcom do czasu, aż zostaną wyrównane dopłaty bezpośrednie dla rolników ze wszystkich krajów UE.

- 28 kwietnia w Wilnie odbyła się akcja protestacyjna *W obronie*

opierając się na faktach. A one jednoznacznie pokazują, że bardziej nieprzychylnego Wilnu rządowi (poprzedniego), niż rząd Andriusa Kubiliusa, nie było w całej historii. Rząd konserwatystów zachowywał się tak, jakby Wilno ciągle należało do Polski.

● 16 maja delegacja Kancelarii Prezydenta Bronisława Komorowskiego spotkała się z miejscowymi nauczycielami, działającymi na Uniwersytecie III Wieku w Solecznikach, a 9 z nich otrzymało prezenty, przekazane w imieniu prezydenta RP.

● 16 maja Wileński Sąd Rejonowy odrzucił wniosek komornika, w którym żądano, aby dyrektor Administracji Samorządu Rej. Wileńskiego Lucyna Kotłowska zapłaciła karę w wysokości 1 tys. litów za każdy dzień zwłoki za niezdejmowane tabliczki z polskimi napisami. Stwierdziła ona, iż nie może je zdjąć, ponieważ stanowią mienie prywatne. Z podobnego tytułu w rej. solecznickim Bolesław Daszkiewicz zapłacił już 2 tys. litów.

● 17 maja poinformowano, że władze gminy Puńsk podjęły decyzję zamknięcia szkół litewskich w Nowinnikach (20 uczniów) i Przystawańcach (7). Czynna pozostanie szkoła w Widugierach (11 uczniów). Rząd litewski wydzielił 400 tys. litów na ich dofinansowanie, które miało wpłynąć na konto gminy po podjęciu decyzji. Konserwatysta Valentinas Stundys oraz Algirdas Patackas z „Drogi Odwagi” (Drašos kelias) są zdania, że problem ma być poruszony na szczeblu międzynarodowym. *To jest kwestia polityczna, dlatego i decyzja powinna być polityczna, która ma być zatwierdzona nie na poziomie Ministerstwa Oświaty, a na poziomie ministerstw spraw zagranicznych. Nie możemy zgodzić się na małe dotacje (polskie) – powiedział Patackas.*

● 17 maja Departament Statystyki podał, że 6,8 proc. mieszkańców Litwy w 2011 co najmniej jeden rok spędziło za granicą: 82 tys. osób – w Rosji, 24 tys. – na Białorusi, 20 tys. – w Wielkiej Brytanii, ponad 10,5 tys. – na Ukrainie i 10 tys. – w Irlandii. Wygląda na to, że w Polsce mniej.

● Jak wynika z sondażu „Baltijos tyrimai”, 55 proc. mieszkańców Litwy popiera podwójne obywatelstwo, a 26 jest przeciwko.

● *Polski naród i Polska nie mogą egzystować, ponieważ jest to szkodliwe i nieuleczalne zjawisko. Taki jest mój pogląd. Oczywiście Polska może szukać kompromisu, być może zgodziłbym się zostawić trochę ziemi obok Krakowa, ale do Wisły jest ziemia Baltów – napisał wilnianin Kęstutis Šimkūnas w jednym z litewskich portali, a pod innym – Litwini podolali rozprawić się z pasożytującymi Chazarami – Żydami. I im nikt nie pomógł, nawet koalicja antyhitlerowska. Zniszczymy „gównopolaków”, w ponarskich rowach Polakom miejsca wystarczy. Oskarżony napisał 10 komentarzy w podobnym stylu. 21 maja skazano go na nieopuszczanie swego mieszkania od godz. 22 do godz. 6 nad ranem oraz zabroniono z korzystania z kawiarenek internetowych. Postępowanie wszczęto na wniosek Europejskiej Fundacji Praw Człowieka (EFHR).*

zadaniem będzie przydział środków finansowych na projekty kulturalne. Mniejszości narodowe reprezentuje Stanisław Widtmann. Z wykształcenia biolog, zajmował wysokie stanowiska urzędowe, był m.in. zast. dyrektora Departamentu Mniejszości Narodowych i Wychodźstwa przy Rządzie RL, wiceministrem kultury.

Czerwiec

- 2 czerwca, podczas obchodów 25. rocznicy powstania „Sajūdisu“, jeden z jego założycieli, przew. Komisji Narodowej Litwy UNESCO Romas Pakalnis nawoływał do zakazu pisania nielitewskimi literami: *Należy wreszcie zaniechać dyskryminacji jęz. litewskiego, jednego z najstarszych języków grupy indoeuropejskiej, zaprzestać zawężania dziedziny jego zastosowania, takie jak: nauka, reklama. Należy wdrażać Ustawę o Jęz. Państwowym na całej Litwie i nie poddawać się szantażom autonomistów, którzy chcą zmienić alfabet.* Jak doniósł 3 czerwca „Lietuvos rytas“, swoje stanowisko wobec społeczności polskiej Sajūdis wyraził w przyjętej rezolucji.

- 3 czerwca poinformowano, że w wyniku starań Europejskiej Fundacji Praw Człowieka (EFHR) jedna z największych organizacji na rzecz demokracji na świecie – Freedom House, zmieniła tegoroczny raport nt. Litwy, usuwając stwierdzenie, że prawa mniejszości etnicznych są tu prawnie chronione. *Dyskryminacja mniejszości etnicznych, które stanowią 16 proc. populacji, pozostaje problemem, szczególnie wśród małej romskiej populacji – napisano.*

- 3 czerwca w Warszawie przebywało ok. 50 polskich kombatantów z d. Kresów, żołnierzy Polski Walczącej, więźniów komunistycznych łagrów z Litwy, Białorusi i Ukrainy. Utworzyli oni Honorową Wartę przy Grobie Nieznanego Żołnierza i złożyli wieńce. Z Wilna przybyli m.in. Wacław Pacyno (Klub Weteranów AK) i Edward Klonowski (Stowarzyszenie Polskich Kombatantów na Litwie).

- Spółki litewskie coraz częściej decydują się na notowanie swoich akcji nie na wileńskiej giełdzie (w 2012 transakcje zmniejszyły się o 55 proc.), a na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych – poinformował 3 czerwca „Verslo žinios“.

- Z inicjatywy EFHR za nawoływanie w Facebook’u do rozprawy nad osobami narodowości polskiej przebywającego czasowo w Irlandii mieszkańca Skuodasu ukarano grzywną wysokości 1040 litów. W ten sposób „bronil” on kibiców piłki nożnej Rosji, z którymi konfrontowali kibice Polski. *Rosjanie teraz załatwią tych Polaków, potem (niecenzuralne słowa) niech zniszczą tych (niecenzuralnie), nienawidzę ich – napisał.*

- W dniach 6-8 czerwca w Toruńskich Spotkaniach Młodych – Harcerskim Czuwaniu z Błogosławionym, w rocznicę 100-lecia urodzin bł. ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego, udział wzięli przedstawiciele

premier Tusk, który powiedział: *Z całą pewnością będziemy wspierali wszystkie działania Polaków na Litwie, przy pełnym poszanowaniu suwerenności Litwy. Od władz litewskich będziemy oczekiwali więcej empatii i zrozumienia dla Polaków tam mieszkających. Większość ich oczekiwań to nie jest jakaś ekstrawagancja i zasługuje na poważniejsze niż do tej pory potraktowanie.*

- *Demokracja w odrodzonych po wojnie państwach bałtyckich rozpoczęła się bardzo obiecująco, ale później przywódcy tych narodów położyli jej kres – powiedział w wywiadzie dla „Newsweeka” prof. Andres Kasekamp, autor książki *Historia państw bałtyckich*. Sądzi on, że federacyjne pomysły Piłsudskiego były nierealne. Wizja Piłsudskiego szła pod prąd nurtu historii. W początkach XX w. nacjonalizm, oparty na pochodzeniu etnicznym i języku zdominował sposób, w jaki Europejczycy kategoryzowali siebie. Nową tożsamość budowano na sprzeciwie wobec „tych obcych”. Na Litwie byli nimi Polacy, na Łotwie i w Estonii – Niemcy oraz w nieco mniejszym stopniu Rosjanie – zaznaczył historyk.*

- 13 czerwca w wileńskim Ratuszu mer Artūras Zuokas nadał honorowe obywatelstwo m. Wilna Tomasowi Venclovi, z udziałem żony poety Tatiany Miłowidowej-Venclovy, amerykańskiej pisarki Ellen Hensey wraz z mężem Marc’iem Carlsonem, rosyjskiej historyk Ludmiły Aleksejowej, tłumaczki Claudii Sinnig oraz Adama Michnika.

- Instytut Monitoringu Praw Człowieka (Žmogaus teisių stebėjimo institutas) w raporcie o przestrzeganiu tych praw na Litwie w 2011-2012 napisał, że sytuacja ciągle się pogarsza. *Zostaliśmy członkami wszystkich organizacji (w tym NATO, UE – red.). Kiedy staraliśmy się o członkostwo, odczuwaliśmy pewną presję. Musieliśmy odrobić pracę domową. Teraz nie musimy tego robić. Więc pojawiło się wyluzowanie i zbyt dobre mniemanie o sobie – wyjaśnił Henryk Mickiewicz, założyciel organizacji.*

- 13 czerwca posłowie połączonych sejmowych komisji infrastruktury i spraw zagranicznych opowiedzieli się za utworzeniem wspólnego Bałtyckiego Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej pomiędzy Polską oraz Litwą.

- 13 czerwca po rozmowie z Dalią Grybauskaitė podczas szczytu państw Europy Środkowej w Bratysławie Bronisław Komorowski powiedział: *Jestem przekonany, że znaleźliśmy także wspólny pogląd na to, że zwycięstwo AWPL otwiera zupełnie nowy etap w relacjach polsko-litewskich, bo jest silna grupa parlamentarzystów polskich, którzy mogą skutecznie zabiegać o sprawy ważne dla społeczności polskiej na Litwie – dla obywateli Litwy, ale Polaków. Ważne jest, aby i państwa wyciągały z tego jak najdalej idące korzyści.*

- Na zlecenie Rady Europy Europejska Fundacja Praw Człowieka opracowała polską i litewską wersję kolejnej edukacyjnej broszury RE 47

krajów i jedna organizacja... Rada Europy (o poprzedniej <http://www.efhr.eu/broszura-prawa-i-wolnosci-w-praktyce>). Dostępna jest ona na <http://www.efhr.eu/broszury-rady-europy/>.

- 19 czerwca w Wilnie odbyło się Mleczne Śniadanie, zorganizowane przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP oraz Polską Izbę Mleka, podczas którego polscy i litewscy przedsiębiorcy rozmawiali o współpracy i warunkach wejścia nowych polskich produktów na rynek litewski.

- Polska i Litwa w unijnym systemie chronionych produktów regionalnych zarejestrowały z pogranicza obu krajów miód z Sejneńszczyzny/Łódzkiej szczyzny (Seinų/Lazdijų krašto medus). Na tej liście jest 35 produktów polskich (8 miejsce, najwięcej, 254 – z Włoch). Certyfikat Gwarantowanej Tradycyjnej Specjalności uzyskał kindziuk (skilandis), o podobne ubiegają się producenci – nalewek alkoholowych „Stakliškių midus” i serów (tradycyjnego białego, liliputas, džiugas, germantas i žementalis).

- Od 17 czerwca do 25 października LOT zwiększył liczbę połączeń na trasie Wilno-Warszawa. Zamiast 14 w ciągu tygodnia realizowuje się teraz 19 lotów, obsługiwanych przez turboodrutowy samolot Embraer-170, a lot trwa godzinę i pięć minut. W 2012 z linii skorzystało 72 574 pasażerów.

- 18 czerwca Najwyższy Litewski Sąd Administracyjny orzekł, że ulgi wprowadzone przez min. oświaty Pavalkisa dla uczniów mniejszości narodowych na egzaminie maturalnym z jęz. litewskiego są sprzeczne z konstytucyjną zasadą równości. Przew. Sejmu Vydas Gedvilas z Partii Pracy powiedział następnego dnia: *Minister w czasie podejmowania decyzji w sprawie egzaminu był pod dużą presją ze strony mniejszości narodowych, zwłaszcza ze strony polskiej i Wszyscy powinniśmy jednakowo rozmawiać po litewsku, ponieważ mieszkamy na Litwie.* Jego zdaniem, to nie pogorszy stosunków z Polską. Petras Baršauskas, przew. Konferencji Rektorów Uniwersyteckich Litwy, również pozytywnie ocenił ten wyrok, całą tę sytuację nazywając „bałaganem”.

- 19 czerwca na Cmentarzu na Rossie Sejmowy Komitet Oświaty, Nauki i Kultury spotkał się z przedstawicielami Samorządu m. Wilna i Departamentu Dziedzictwa Kulturowego, aby omówić opłakany stan cmentarza.

- 20 czerwca mieszkańcy Podbrzezia i okolicznych miejscowości w Gliniszkach, oddali hołd przy pomniku pomordowanych ok. 40 osób przez oddział policji litewskiej w 1944. Była to zemsta za porażkę, jakiej ona doznała podczas potyczki z AK.

- 21 czerwca Komisja Łączności z Polakami za Granicą Sejmu RP wezwała MSZ, aby uwzględniła w rozmowach z władzami Litwy postulaty litewskich Polaków. Od lat pozostają one niezmiennie – nową jest propozycja powołania konsulatu honorowego w Solecznikach. Posłowie podkreślili, że środowiska polonijne postulują *zachowanie symetrii w zapewnieniu praw mniejszości w Polsce i na Litwie.* W dezzyderacie wyrażono